

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta
Socken: Asarum Berättat av:
Uppteckningsår: avskr. 1942. Född år 1860 i Björnamåla, Asarum.

Blekinge förr och nu.	s. 1.
Byalag.	s. 2.
Torpare och backstugusittare.	s. 10.
Lösdrivare.	s. 19.
Tattare.	s. 21.
Odling i Blekinge (Från 1800 tills nu)	s. 22.
Mossodlingar.	s. 25.
Yrken och näringsfång.	s. 29.
Stafhuggning.	s. 36.
Bjelkhuggning.	s. 37.
Läktes-huggning.	s. 38.
Huggning av "Gärdselskie".	s. 40.
Tillverkning av skoffor och räfsor.	s. 43.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8478 : /.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Bleking förr och nu.

I Gränser och delning.

Från 10 seklet omtalas i gamla handlingar, att kongen på Leiretronen ansåg nödigt att uppgöra med kongen på Birkatronen Och kung Gorm i Danmark om gränserna mellan deras riken. Fragment av en dylik gränsreglering, stadfästad av påven Agapetus den II år 954 den 27 September, finnes ännu kvar och deri omtalas en Brimsesten såsom gränsmärke mellan Bleking och Möre. Bleking kom således att räknas till Danska väldet.

Den närmare delningen av landskapet, har troligen först blivit ifrågasatt efter christendomens införande, för att närmare ange de efterhand uppkommande församlingarnes storlek, då det kommet så långt att några kyrkor hunnit byggas. De första platser der kyrkor byggts, har med säkerhet varit Ronneby, Br:Hoby, Elleholm och Sölvesborg.

Alldenstund ingen landmäteristat fanns förrän långt fram

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

8478:2.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnanåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

i medeltiden har gränserna mellan de olika hemmanen bestämts enligt öfverenskommelse mellan de olika byalagen, under öfverinseende af byalagets äldste och anseddaste män, hvilkas närvaro och öfverinseende alla tider ansetts nödvändig vid sådana tillfällen. Ännu i dag utses ju inom alla församlingar, redbara och pålitliga män såsom egodelningsrättsledamöter.

II

Byalag.

Den första bebyggelsen har med all säkerhet kommit från Småland, eller som det i forntiden kallades Virdaland. Rundt om de store Varendssjöarne fanns ett mäktigt centrum för Virdarne, med hög kultur och en särskild religionscult långt före Odens ankomst till vårt land och härifrån kom i tidens längd utflyttningar till Bleking att ske, och den första bebyggelsen härnere har säkert förlagts till Elleholms omnejd, alldenstund Mörrumsån då kunde befaras med Virdarnes fartyg från havet och upp till Havbättefjorden vid Åsnen. Gamla sägner omtala än i dag, två mäktiga kungar Bo och Hake som byggde

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 8478:3

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräntne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

fartyg och seglade i vikingafärd ut från Havbältan. En gammal historieskrivare Joh: Magni omtalar denne kong Bo, och betecknar honom: Bo, Rex, Sveciae.

Under de oroliga och osäkra förhållanden som dåförtiden rådde öfverallt, var sammanhållning mellan släkt vänner och anhöriga en nödvändighet derför byggde man husen tätt för att vid påkommande fara, hastigt och verksamt kunna bistå varandra. Af denna orsak bestodo alla de gamle samhällen af så kallade byalag belägna på längre eller kortare afstånd ifrån varandra. På grund av denna isolering, betraktade hvarje byalag sig såsom en sluten enhet, och dess invånare såsom en familj, från den förnämsta bonden ända ned till rotehjonet som af nåd fick sin nödtorftiga bergning några dagar hos hvarje besuten person inom byalaget. Nog förekom missnöje och personliga tvister mellan de enskilda individerna; men hur djupt detta missnöje var rotat, och hurdan form tvisten tog sig uttryck i hemma i byn, kom det aldrig på frågan att någon häcklade sin granne eller ovän i ett samtal med en person

Skriv endast på denna sida!

ACC. N° 8478:4

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

från omkringliggande byalag. De gamle sågo också gerna att de unga gifte sig med hvarandra från samma by eller åtminstone med någon från den närliggande byn, med hvilken man hade vänskapligt umgänge. fastän det säger sig sjelf att bonden höll sig inom sitt stånd och den fattiga befolkningen inom sitt. Dervidlag tåldes inga afvikelser, och ses förresten än i dag med ogillande.

Den på detta sätt uppkomna och vidmakthållna samhörighetskänsla mellan byinvånarne, var visserligen ensidig och frånstötande men tog sig i alla fall många vackra uttryck. Äldermannen i byn betraktades som en höfding hvars bud eller maktspråk ingen gerna dristade sig att motsäga, och hvars befallningar angående byns angelägenheter åtlyddes, om än detta ibland skedde under hemligt knot, otaliga tvister mellan byfolket, ha af byns äldste bilagts utan kostnad för parterna och i bättre samförstånd än om saken dragits inför domstol. Deraf härledde sig den motvilja mot rättegångar som fanns kvar hos folket långt fram i min tid. Att sådana likväl före-

Skriv endast på denna sida!

ACC. Nr.

M. 8478:5

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

-kommo hör till de mensklige svagheterne och var icke byålders-
mannes fel ~~fel~~, och sågs av honom med ogillande. Mistade någon
i byn ett värdefullt kreatur, eller ett hus gick upp i lågor
och egaren hertill befann sig i mindre god ekonomisk ställning
så hjälptes alla bönder i byn åt att trada i breschen för kost-
naderna till återställandet. Ibland såsom lån ibland såsom gå-
va. Brände ett hus ner för någon af de i utkanterna af byn bo-
ende fattige torparne skänkte hvarje bonde ett eller två träd
såsom hjälp till nytt husbygge. Hjelpsamheten svek aldrig. Vis-
serligen fanns öfverallt någon girigbuk som nekade sin medver-
kan vid sådana tillfällen. Men dessa voro illa sedda och blevo
utsatta för mycket obehag och äfven skadegörelse på sina till-
hörigheter. Men sällan hörde man omtalas att byfogden höll räfst
om sådana tilltag.

Samhörighetskänslan kom bland att ta sig underliga former.
Mer än en gång hände att när någon gård i en by skulle säljas,
och en köpare från någon långt borta belägen by infann sig så-
som spekulant, att byinvånarne sammansköt köpesumman till gården

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 8478:6.

Landskap: Blekinge Uppptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Upppteckningsår: Född år 1960 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

för att förhindra att som termen lydde: Främrat folk skulle bli bofasta i byn.

Vid Marknader eller auktioner kom också samhörigheten till synes, men då på ett mindre vackert sätt! Vid alla sådana tillfällen skulle alltid spriten öfverflöda, och sen var det ett kort steg tills slagsmålen började. då sökte alla tillstädesvarande personer från samma by att bilda slutet trupp och gemensam sak, blef då en af dem förnämad eller utsatt för öfvervåld tog hvarenda en från samma by detta såsom en personlig skymf som ovillkorligen måste betalas med samma mynt. tillstädesvarande småpojkar deltog med liv och lust i bataljen. Alltsammans togs och gavs utan synnerlig tillsats af hat. Det var tidens sed och skulle så vara. Antagonisterna kunde mången gång träffas dagen derpå, båda så mörbultade att ingen af dem kunde uträtta något arbete på veckotal. Då kunde de i all gemytlighet vid några glas göra upp sitt i hastigheten påkomna mellanhavande till ömsesidig belåtenhet och derpå bli såta vänner för lifstiden, som i vått och torrt troget bistodo

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 8478:7

Landskap: Blekinge Uppptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Upppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

hvarandra. En trogen, varaktig vänskap mellan två personer hade ofta sin uppkomst från det tillfälle då de provvat varandras mod och grundligt pryglat upp hvarandra.

Vi, nutidsmenniskor, kan varken förlika oss med, eller godtaga ett sådant folklynne. Men säkert beror Sveriges frihet på att folkandan var sådan! Hvarken Gustav Adolf eller Karl XII hade kunnat uträtta sina storverk utan att egt tillgång till hänsynslösa dödsföraktande kämpar, folket var sådant att det tog segern med jemmod och undergång och död med likgiltighet utan att blinka.

När befolkningen i byarne ökades, måste nya byggnader uppföras för deras behof, hvarigenom byn växte till i storlek. Men någon utflyttning från byns närmaste omgifning förekom ytterst sällan före laga skiftets tillkomst, såvida icke någon ståndsperson af högre rang kom att slå sig ner i byn. Dessa som hade ett annat åskådningssätt, andra vanor och behof kunde icke förlika sig med att bo i de tätt sammanbyggda byarne med deras smutsiga bygator, der ingen annan renhållning förekom, än den de i stora skaror fritt kringströvande svinen

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 8478:8.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

åstadkommo! Den blev också derefter. Utanför hvarje ladugård låg en stor afskrädes och gödselhög der allt affall från slaggt med mera kastades, utan att afseende fästades vid den odrägliga odör allt detta spred omkring sig i sommarvärmen och var dessutom en samlingsplats för hela härskaror af flugor hvars svärmar alldeles förmörkade luften, vid regnväder runno bruna rännilar från hvarje hög ner på de med djupa hjulspår försedda vägarne som slingrade sig fram mellan husen och gjorde det svårt och obehagligt att taga sig fram. En och annan omtänksam bonde hade för att lättare komma fram lagt en rad stenar vid endera sidan af vägen, så långt som hans gårdsområde sträckte sig. Men detta var ingen stadfäst regel, utan berodde fullkomligt på hvarje enskild bondes omtanke och godtfinnande. Någon hygien i detta ords egentliga betydelse hvarken kände allmogen till, eller bekymrade sig om. När därför en ståndsperson eller gammal militär slog sig ner på landet, flyttade denne i regel ut från byn, stundom ganska långt och valde då gerna sin bostadsplats vid en sjö eller å med vackert läge

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8478:9.

Landskap: Blekinge Uppptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Upppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

och om möjligt god utsigt samt byggde i regel en större såkallad " Karaktärsbyggnad " som bildade en skarp contrast mot böndernas låga oansenliga ryggåsstugor.

Efter laga skiftets tillkomst, började en och annan bonde flytta ut från byn, men sällan blev denna flyttning längre bort än att byn var inom synhåll, och de gamle banden som förenade byfolket fanns fortfarande kvar, om än en något friare och försonligare anda mot folket från avlägsnare orter sakta och nästan omärkligt fingo insteg, gammal fördom, och genom generationer nedärfda vanor försvinner icke så lätt. Afstånden voro ännu långa, vägarne dåliga och samfärdsleden obetydlig och derföre hängde de gamle vanorna envist fast.

I äldsta tider bodde torpare och backstugusittare i sina små kojor i utkanterna af byarne. Men ganska långt tillbaka i tiden skedde utflyttningen af dessa till genom svedjelanden uppkomna odlingsbara gläntor i skogarne. Stundom så långt bort att efter laga skiftet en och annan befanns ha slagit sig ner på ett ställe som kom att tillhöra nästgrän-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8478:10.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

-sande bys område. Bönderna sågo gerna att någon slog sig ner i skogen emedan dessa utposter både kunde bidraga till att freda de i skogarne betande djuren för vargar och utöva till syn så att icke boskapen bröt ner stängslet och afbetade den växande grödan å svedjelanden.

III Torpare och backstugusittare.

Om någon vid 1800 talets början förutsagt att tiderna skulle förändra sig så att en torpare eller vad som ansågs ännu otroligare, en lös fri arbetare under vissa förhållanden skulle i lagen få sig tillerkänd rättighet att äfven mot jord-egarens vilja få sig en bostadsplats som var hans egen, så hade ingen menniska satt tro dertill.

Enligt lagens dåtida bestämmelse och den bofasta befolkningens krav, borde varje person vara skriven, heldst hos någon bonde eller åtminstone hos en husegare. Detta sednare medgivande sträckte sig dock icke längre än till barnen, och gällde icke för såkallad " oskyld person " . Så snart derför en

Skriv endast på denna sida!

M. 8478: //.

ACC. N:R. _____

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
 Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
 Socken: Asarums Berättat av: _____
 Uppteckningsår: _____ Född år 1860 ; Biörnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

gosse eller flicka var konfirmerad = (Läst för presten) var det en oafvislig pligt för dem att ställa om så att de blefvo skrifvna hos någon bonde vid nästkommande husförhör. Detta kallades att taga en person i försvar! Huruvida detta så kallade " försvar " åsamkade bonden något obehag, ifall den som togs i försvar artade sig illa genom tjufveri eller annat lagbrott känner jag ej. Men de gamle berättade att på den tiden det skedde utskrifning till krigshären så fick bonden finna sig i att sjelv gå ut ifall den person han tagit i försvar smet sin väg ifrån utskrifningen och ej kunde tillrättaskaffas. Det var emellertid fram till 1870 talet långt ifrån alla bönder som voro villiga att skriva någon hos sig, och de som gjorde detta fordrade alltid två dagsverke om året såsom ersättning af den person de sålunda skrevo hos sig. Min 5 år äldre bror fick betala denna tribut i fyra år tills han blev skrifven på Sjömanshuset då naturligtvis bondens ansvar upphörde.

En person som sålunda ville bli torpare måste först och

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8478:12.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

främst ha sitt försvar, och dernäst måste han stå i gunst hos den bonde som skulle upplåta torpet till honom. Ståndspersoner eller militärer som egde fast egendom voro aldrig så ogina att lemna ut en torplägenhet som de *genuina* bönderna fastän i rättvisans namn måste medges att äfven en och annan af dessa kunde visa sig menniskovänlig. Men denna avighet har varit en af orsakerna till den fiendskap som från äldre tider varit rådande mellan arbetare och bonde. Torparkontrakten utfärdades endast i sällsynta fall på längre tid än 49 år. Hvarje bonde kunde i regel ur minnet uppläsa ett dylikt kontrakts bestämmelser efter ett givet formulär, men det var sällan han kunde skriva det och torparen ännu mindre. Men klockarfar som allting skall bestyra fick ofta tjänstgöra såsom den räddande engeln. Och otaliga äro de kontrakt som klockarne skrivet hvarpå både bonden och torparen ritade sitt bomärke på ett papper som ingen af dem kunde läsa eller förstå dess innehåll. Till klockarnes heder kan sägas att dessa höllo sig strikt till det lagliga formuläret, men deremot hände ofta

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

8478:13.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

då någon skrifkunnig bonde anlitas att dessa skrevo kontrakten med så obestämda former att det efteråt då felet upptäcktes gaf anledning till långa och kostbara processer, flera sådana fall förekommo under min barndom. I ett af fallen måste vittnen hemtäs^{hem} från Amerika dit dessa styrt kosan och då det till slut visade sig att torparen hade rätt så att bonden fick sjelv vidkännas kostnaderna, var det närapå att bonden måst sälja sin gård, processen gick till flera tusen kronor.

För att kunna bruka ett torp var det absolut nödvändigt att ingå giftermål, det kunde bli besvärligt nog ändå om tvenne hjälptes åt med all flit i skötandet af de mångahanda bestyren, fanns det tillstyrmelse till sympati kontrahenterna emellan skadade det ju icke men många exempel gafs då tvenne personer af olika kön blevo vigda tillsammans och tillbringade sin tid tillsynes oklanderligt, men der det med all säkerhet ej fanns ett uns af ädla känslor för hvarandra. På sin höjd en känsla af tillgifvenhet fast långt ifrån så djupt och trofast som den en hund kan hysa för sin husbonde. Den ädla upoffrande kärleken som romanförfatterna så gerna omtalar kan

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M 8478:14

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

aldrig uppstå hos en helt och hållet obildad människa. Naturen kan ha många oberäkneliga nycker men därför få vi icke tro att den blint kastar ut sin ädlaste känsla på ovärdiga föremål som aldrig skulle vara i stånd att på ett värdigt och rätt sätt göra bruk av denna känsla.

Men vid ingåendet af äktenskap kunde det ibland hampa sig motigheter, hade contrahenterna icke i vederbörlig ordning bevisat husförhören eller förlänge underlåtit att gå till Nattvarden så kunde presten göra svårigheter för erhållande af vigsel, som det fordrades både besvär och en del tidspillan att ställa tillrätta igen, var nu allt dethär godt och väl undanstökat så var det för de nygifta att taga itu med att bryta sten, sätta upp stängsel kring torpet, sköta om husdjuren och för det öfriga, göra de kontraktsevenliga dagverken vid gården der arbetet började kl 5 om morgonen och varade till solens nedgång. Hemkomna på natten fingo de göra sina egna sysslor samt lägga sig med kläderna på som de gick och stod och sova ett par timmar för att i dagbräckningen

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M 8478:15

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

återtaga slitet framme vid gården. Hur skulle människor under sådant trälgård kunna få tid att odla sin själ - absolut omöjligt -.

(Mitt föregående uttalande , är fastän sanningsenligt, kanske icke lämpligt för hembygdsboken. Passar kanske bättre i nedanstående form).

Då en person beslutat sig för att bosätta sig såsom torpare , var ett af hans viktigaste företag att skaffa sig en hustru, såsom medhjelpare till skötandet af de många olikartade bestyren som blevo en oafvislig nödvändighet såvida hemmet skulle ega bestånd. En piga som gjort sig känd för flit och händighet hade alltid företrädet, Om sympati eller ömma känslor blev aldrig tal, En obildad person kunde icke vara mäktig att hysa sådana känslor, utan dessa ansågos såsom onödigt barlast och af underordnad betydelse. Hade deremot kvinnan utsigt att erhålla någon hemgift, antingen detta nu bestod af sängkläder, en ko, ett får eller heldst i reda pengar, då ansågs en sådan såsom ett mycket godt parti. Allmogen hade

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M 8478:16.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ett uttryck för det här ofvan sagda som lydde så: " Tjarrlek behöfs inte när folk ska gifta sig detta växer väl till med tiden, i mån som ungarne kommer." Ordstävet förklarar en hel del af tänkesätten som omfattades af gemene man.

Om vid ett hjonelags ingående, endera, eller om oturen riktigt var framme, båda contrahenterna försummat att bevista sista läsmötet = (Husförhöret) eller förlänge uraktlåtit att bevista nattvarden, kunde presten, om han var kitslig ålägga personerna att vandra ut till honom några gånger, för att förhöras i sina christendomsstycken innan vigsel tilläts. För hvarje vigsel, egde presten rättighet att erhålla en tribut, som allt efter godtfinnande råd och tillgång, kunde bestå af de mest olikartade slag. Betalades tributen i pengar var det vanliga 2 Banko = 3 kronor. Men det var sällan den fattige hade pengar, utan erlade vigselafgiften in natura. En ost, några skålpund smör, 5 marker ull, Ett halft får, En fläskbog med mera dylikt förekom. Presterna voro icke skyldiga att låta sig nöja med sådana gåfvor, men som de i allmänhet voro

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8478:17.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

både människovänner och människokännare samt visste hur svårt den fattige hade för att skaffa mynt läto de sig nöja med omständigheterna. För brudgummen sjelf kunde en ovanlig gåfva ibland åstadkomma förtret ! Vi, småpojkar gjorde oss all möda att av presternas pigor taga reda på hvaraf vigselgåfvan bestått. Och sen dröjde det inte många dar, förrän brudgummen fick nöjet höra en visa sjungas, i hvilken både gåvan och han sjelv på det mest noggranna sätt fick sin beskrifning.

De i ekonomiskt afseende sämst lottade af byfolket voro de så kallade backstugusittare, hvilka bestodo af antingen torpare som av någon orsak blivet totalt bakom flötet, eller någon lösdrivare som försökte arbeta sig upp. Deras bostäder voro de mest enkla som tänkas kan, små och oansenliga bestående af tilldels sten tilldels trä, och stundom endast en jordkula i någon backsluttning med tak av granris. (= häraf namnet backstuga.) - Söder om Elmtasjön fanns en sådan i min barndom. (Ruinen finnes kvar än i dag.) med ett utrymme af knapt 3 meter i fyrkant och mycket låga stenväggar, tätade med mossor

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8478:18.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

mellan öppningarne, taket bestod af några på tvären öfver murarne lagda grofva trästycken, täckta med alnstjockt lager af granris. Med en liten öppning i ena sidomuren, i hvilken en liten träram försedd med en skrapad djurhinna fick tjänstgöra såsom fönster. I denna usla bostad funnos förutom Far och Mor samt om jag minnes rätt fyra barn, äfven en gammal skranglig häst, hvarje vinter under ganska många år, och klarade livshanken allihop nödåret 1868, då deremot deras närmaste granne dog af svält frampå våren samma år.

Än i dag när jag tar kosan ditupp, och betraktar den lilla fyrkanten mellan gråstenshögarna kan jag knappast hålla troligt att en häst och 6 personer kunnat i årtal framleva sitt liv här men allidenstund jag som liten pojke ofta tittade in i deras stuga samt såg med egna ögon förhållandet går det icke att resonera bort det, värst var det nog om nätterna. Gubben hade i sin ungdom varit kusk på Djupadahl vid Ronneby, och därför ville han ha en hästkrake att pyssla om. Något annat arbete dugde han icke till. Nåmen helsan, frågar någon:

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8478:19.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Friska som nötkärnor allihop, ett par af barnen lever än i dag, nu gamla gubbar.

IV Lösdrivare.

Från äldsta tider har det legat i den bofasta befolkningens intresse att se till att inga lösdrivare funnos. Lagarne tilläto det ej, och i de gamle bondefrederna som bönderna i Göinge härad, tillsammans med Småländingar och Blekingar till gemensamt skydd utfärdade stipulerades att alla borde vara eniga i att tillse, att sådana ej fick finnas. Det betraktades också såsom vanhederligt, och i min barndom var ett af de värsta skymforden att bli kallad för lösdrivare (Löshund som uttrycket lydde). Detta oaktd, var lösdrivarnes antal icke så litet. En brottsling som uttjenat sitt straff och som följaktligen icke bordt stötas ut ur samhället, kunde sällan finna någon bonde som var villig att ta honom i försvaret och tvingades således af omständigheterna att rekrytera lösdrivarnes skara. Någon gång lyckades en fånge rymma och ge-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 8478:20.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnemåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

-nom att ofta ombyta vistelseort var denne i stånd att bibehålla friheten och fastän den bofasta befolkningen såg genom fingrarne med honom fick ingen ta sig an en sådan. Han var således sjelfskriven till löshund. Alla dessa voro äldre personer men det fanns icke så få yngre element bland dem, orsaken till deras förnedring var mera samhällets skuld än deras egen. Fastän sederna voro stränga hände ändå att ett och annat barn kom till världen utom äktenskapet, en sådan stackare hade i regeln ingen far, och om då modern antingen dog eller icke brydde sig om den lille fick den på byalagets bekostnad fostras upp med ambulatorisk vistelse hos de olika byinvånarne, behandlingen blev alltid sträng, stundom rent omensklig, hvarigenom barnets sinne förbittrades och de dåliga anlagen utvecklades så att i regel blef en sådan så vanartad att ingen efter dess confirmation ville ta den i försvar, det vill säga: Skriva den. En sådan var således från födelsen dömd till att vara löshund. Läger vi så härtill en mängd kringvandrande gesäller, som visserligen genom att uppvisa sin gesällbok kunde sägas ega ett visst för-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 8478:21.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
 Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
 Socken: Asarums Berättat av:
 Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

-svar men som genom sin lättja och sysslolösa lif närmast voro att hänföra till lösdrifvarne, till hvilka de ochså heldst sällade sig, så förstår vi att det var icke så få medlemmar i samhällen som kunde inrangeras i lösdrivarnes skara. Och ur denna klass kommo vanligen de personer som idkade vanhederliga yrken såsom Rackare och sotare, men mera om dessa längre fram.

V

Tattare.

Dessa fladdrande parasiter, om hvilka man med fullt skäl kan säga: " I dag här och i morgon på kärran " ! Tillhör ju Bleking eller Sveriges ursprungliga befolkning. Men då de äfven här i Bleking periodvis strövat omkring och alltid och alllestädes ställt till sattyg, måste jag för fullständighetens skull med några ord omnämna dem då jag är i farten med att ontala Bleking befolkning. Hvad dem sjelfva beträffar kan man karakterisera dem sålunda: ~~allt ifrån den äldste till yngste af följ~~
~~att de äro inkarnationen af tjufvar, skojar~~
 och parasiter; allt ifrån den äldste till yngste af följet.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8478:22.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Deras kvinnors af brokiga tyglappar sammansatta, brokiga och pittoreska dräkt! Deras bruna blixtrande ögon, korpsvarta hår och eldiga sinne har mer än engång förvridet hufvudet på en stackars oerfaren yngling. Flera sådana händelser ha kommit till min kännedom, och kanske kommer jag framdeles att omtala några af dessa till sina följder sorgliga rasblandningar.

VI Odling i Bleking. (Från 1800 tills nu)

Odlingen och jordbruket har gamla anor i vårt land. Bland gamla sägner från urtiden finnes en som omtalar att ett skepp kom till den ön hvarifrån bernsten hemtades, och i det skeppet fanns en gosse hvilande på en sädeskärfve som upptogs och fostrades upp af folket på denna ö, och när han lärt folket att så säd och lefva deraf blef han vald till deras kung.

Sägnens egentliga betydelse och förklaring hör icke till denna uppsats, men så mycket är visst, att virdarne i Småland kände till jordbruket flera hundra år före vår tidräknings

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR

M. 8478:23.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

början och när vi då vet att Bleking blivit befolkat af Vir-
dar så följer deraf att de kunskaper och färdigheter som Vir-
darne tillegnat sig följde med nybyggarne till Blekinge.

Till en början har endast de närmaste och bäst odlings-
bara egorna i närheten af byarne odlats, och den mesta grödan
hemtats från svedjelanden. Detta kan man förstå deraf, att
ända in på 1860 talet togs både i skogs och mellanbygden me-
ra gröda från svedjorna än från åkrarne. Åkrarne voro i regel
små och uddiga. Med det sista uttrycket menas att om en mo-
ränkulle eller stenbacke var belägen inom det odlingsbara
området, fick denne orubbad bli kvar. Derigenom blef åkerns
sidolinier uddiga eller oregelbundna. Några raka linier bryd-
de man sig icke om, angående åkerfälten. Jorden brukades till
fram på 1870 talet i allmänhet efter så kallat tveskiftesbruk.
d.v.säga: Hälften av arealen besåddes och den andra hälften
lades i träda¹, som kördes med årder och harpades flera gånger
om, under sommarens lopp. Plogar af nutida modell fanns icke.
Man hade träplogar som på billen af trä voro försedda med en

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 8478:24

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

handsmidd bill med den ena sidan uppåtböjd så att den bildade vändskiva. Träplogarne voro lätthandterliga redskap men föga hållbara. Af årder hade man två slag, ett med spetsig bill och ett annat med bred bill, det sednare kallades "stråk-årder" och användes vid höstkörningen, då den breda billen vände upp och ner på jorden som en regäl plog. Man sade då: Att man stråkade upp åkern. Alla de gamla årdern voro försedda med en lång dragstång, som i främre ändan hade flera i rad efter hvarandra borrarade hål, allt efter som man ville ärja djupt sattes nu pinne i ett af hålen, och bakom denna pinne lades den af hemgarfvat läder bestående tisteln som höll ådret fast vid oket som åter låg med sina ändar på oxarnes nackar eller "mankar". Dessutom var dragstångens bakre ända som satt i en klyka i årderstyret flyttbar medels tråkilar. Genom att flytta dessa öfver eller under stången, höjdes eller sänktes årderbillens främre spets så att den rotade mer eller mindre djupt i åkern. Om hösten kördes fårorna betydligt djupare samt med längre mellanrum. Man kalla-

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR. M. 8478: 25.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
 Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
 Socken: Asarums Berättat av: _____
 Uppteckningsår: _____ Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

- de detta: Att stråka upp jorden. Af harvar funnos ända till fram på 1860 talet flera som voro försedda med träpinnar, än sådana med jernpinnar. Längre fram då Mossodlingarne började att komma i bruk, hade man till att köra ut dikesvallar och tuvhögar ett slags redskap som kallades " Mullskoffa ". Ett klumpigt åbåke som drogs af ett par oxar. Till formen liknade det en sopskyffel af jättelika dimensioner. Bakstam och botten samt båda sidor gjordes af 1 1/4 a 1 1/2 tums Ekplank. Bakstammen var liksom årdret försett med ett styre och botten var försedd med 5 a 6 tjocka jernskenor som sköto fram 5 a 6 tum framför förändan samt voro spetsiga för att lätt kunna tränga in i jordhögarne. Något längre fram än midten på sidorna funnos jernöglor hvori fästades en ketting som åter var fast vid stången eller dragbommen hvars främre ända med en grov råhudsstropp gjordes fast vid oxarnes ok. Redskapet passade utmärkt till sitt afsedda ändamål men var så tungt och klumpigt att det fordrades en stark person för att kunna handtera detsamma. Numera lär intet sådant vara i bruk icke ens i den

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8478:26.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg

Härad: Bräkne Adress: Svängsta.

Socken: Asarums Berättat av:

Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

aflägsnaste gård i skogsbygden här i Bleking. Men i Småland har jag sett sådana under de sista åren.

Svedjeland.

Om dessa har jag 1928 till Fru Falk insändt en temligen noggran beskrifning, som vid redigeringen kan användas.

Mossodlingar.

Före 1800 talets början fanns säkerligen inga mossodlingar här i Bleking! Ett och annat trevande försök hörde man väl talas om att gjordts men med klent resultat, Från kärren och myrarne hemtade bonden sin bäst givande höskörd

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8478:27.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av: _____
Uppteckningsår: _____ Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Och därför tog han det säkra framför det osäkra och fortfor såsom far och farfar hade gjort. Dikningens nytta och betydelse samt mossjordens uppblandning med backjord och morängrus hade han ännu icke riktigt fått klart för sig. Kännedomen om mossfältens betydelse såsom odlingsbar åkerjord, vilade ännu på lösa gissningar och ett och annat enskilt experiment. Först sedan vetenskapen lagt sitt ord till, och insiktsfulla jordbrukare gjort omfattande försök och samlat erfarenheter samt dessa blivit mera allmänt kända tog odlingen af mossarne fart, så att med 1850 talets början kan man säga att den egentliga odlingen af kärr, myrar och mossar tog sin början på den egentliga landsbygden. Men sedan har det gått med stormsteg så att i kust och mellanbygden i Bleking torde väl i detta nu knappast finnas något kärr som icke lagts under plojen. Men i skogsbygden inom Ringamåla och Kyrkhults socknar finnes ännu stora arealer myrar och sumpmark som väntar på att bli förvandlade till kulturjord, öfverväxta som de nu äro med pors, skvatt-ram och odonbuskar samt styfstrigt näringsfattigt gräs och

Skriv endast på denna sida!

ACC. Nr

M. 8478:28.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ogenomträngliga snår af videbuskar, ge de en föreställning om urtid, och bär en prägel af fattigdom och torftighet som är nedslående. Utdikade och odlade skulle de kunna ge uppehälle åt en talrik befolkning då de deremot i sitt nuvarande skick icke kan sägas vara till något annat än uppehållsort för myriader af myggsvärmar samt alstrare af dimmor och frost som skadar andra närliggande fält. Endast i kanterna (laggarne = bygdeuttryck) kan skog växa, ute på enstaka högre tuvor i myren spirar väl upp en och annan björk eller martall men de bli risiga och förkrympta samt ha ett sjukligt utseende,

I mellanbygden har man på sednare tid icke nöjt sig med att odla alla der befintliga kärr och mossar utan börjat att i allt större utsträckning aftappa eller rent torrlägga småsjöarne. Projekten och förslagen ha på papperet tagit sig bra ut och de i förväg gjorda beräkningarne ha visat sig räntebärande, men i de flesta fall har det slutliga resultatet blivit något helt annat, hvilket mången bonde till sin stora harm och med betydligt hopkrympta penningpung nogsamt fått

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 8478:29

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

erfara. Försämrat eller totalt förstört fiske i sjöarne, sterna
niga fula stränder, utsinade källor och brunnar och först och
sist ett förstörande af de gamla vackra Blekingska landskaps-
bilden har i de flesta fall blivet behållningen af sjöarnes
urtappande.

Yrken och näringsfång.

Bleking, fastän till yttinnehållet Sveriges minsta
provins! Har dock i äldre tider haft ganska betydande skogar,
och följaktligen har folkets utkomstmöjligheter i hög grad varit
inriktade på att förskaffa sig sitt uppehälle med olika alster
af i viss mån förädlade produkter ur skogarne. Den mångfald
af olika arter löfträd som ännu delvis finnes kvar föranled-
de uppkomsten af en hel del olikartade yrken som dock nu till
stor del försvunnit, rättast sagt dödt ut. orsakerna härtill
beror tilldels på förbättrade tekniska uppslag hvarigenom rå-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 8478:30.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

-varan billigare kan anskaffas tillika med många andra för hållanden som medfölja utvecklingen och framåtskridandet och som det skulle bli för vidlyftigt att närmare redogöra för. Vid omtalandet af de särskilda yrken som jag nu kommer att redogöra för blir emellertid orsakerna så pass noga beskrifna att läsaren godt kan förstå orsaken till förändringen.

Redan flera hundra år före Christi födelse, hade Vir - darne eller Småländingarne genom handelsförbindelse med Kartagerna som anlagt nybyggen på Bernstenkusten, lärt sig både att bygga fartyg och göra vidlyftiga färder med dem. All den stund Virdarne hade sin centralplats vid Åsnen, och deras utfart till hafvet gick långsamt den då någorlunda segelbara Mörrumsån var det en given sak att de tillvaratogo de för skeppsbyggen lämpliga träd som växte i Blekingsskogarne längs Mörrumsån. När längre fram, handelsplatser uppstodo i Elleholm, Sölvesborg och Ronneby, der byggnadsvirke såväl till hus som fartyg behöfdes sökte Blekinges befolkning sig dit med sina olikartade skogsprodukter.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 8478:31.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Bjelkar, sparrar, plankor och bräder voro de första skogsprodukter som rönt efterfrågan, och enbart förfärdigandet af dessa gaf upphof till särskilda yrkesgrenar i skogsarbetet.

Bjelkar har alltid förr, och tilldels ännu huggets för hand. Af Kartagerna lärde Småländingarne konsten att smida jern och alldenstund Bleking erhållit sin ursprungliga befolkning af utflyttade småländingar säger det sig sjelf att konsten att smälta och smida jern följde med hit. Hurudana huggverktyg eller yxor som till en början smiddes veta vi ej, och är i alla fall ej meningen att utreda i denna uppsats. Men vid 1800 talets början hade vi samma yxtyp som sedan allt - jemt bibehållet sig. Smaleggade yxor att fälla träden med och 30 till 40 cm långa yxor att släthugga bjelkar, sparrar och plankor med. De sednare yxorna voro öfverallt i Bleking och Södra Sverige försedda med ett snedt sittande öga hvari ett ännu snedare skaft insatts. Detta för att freda händerna för att skadas genom den annars oundvikliga beröringen med det tillarbetade trästycket, en beröring som trots verktygets

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8478:32.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

form och all försiktighet stundom förorsaker att alla handens knogar blevo hud och köttlösa ! Förrän sågar uppfunnos klyfdes plank och bräder alltid och i enstaka fall har sådant förekommet ända in på slutet af 1860 talet. Jag har sjelf som liten pojk varit med om att klyva och tillarbeta bräder af furu - stockar.

Ett betydligt framsteg i tillverkningen af plank och bräder blef det ju då sågar uppfanns, och ännu mera då utvecklingen kommet så långt att vattenkraft började användas för drivande af sågarne. Men den som i våra dagar ser ett modernt sågverk, med jernramar i hvilka så många sågklingor finnas insatta att hela stocken sönderdelas vid framflyttningen på en och samma gång, samt ser ramen liksom af osynlig kraft i ett hastigt tempo höja och sänka sig och med ett hastigt skarpt fräsande ljud liksom på lek sönderdela sågstocken, kan icke med bästa vilja i verlden föreställa sig hur tungrodda ock klumpiga och dock till sitt maskineri rätt så invecklade de gamle nicksågarne voro. Detta oaktadt funnos fram i min barndom på 1860 talet sådana sågar uppbygda

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M 8478:33

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

vid bäckar som i våra dagar nätt nog håller vatten så att man kunde vattna ett par hästar där. jämför föröfrigt hvad jag skrivet om mossodlingarne och jordbruket.

Ett ännu bättre framsteg gjordes då cirkelsågen uppfanns. Det var dödsstöten för alla våra herrliga barrskogar. Nu kunde en företagsam skogssköflare afverka mera för veckan än de gamle nicksågarne gjorde för två månader. När sedan Lokomobilen framstod blev det ännu värre. Till den mest aflägsna och oländiga trakt fanns alltid någon dalgång der man med lite arbete kunde framläpa lokomobilen och den delbara sågbänken, sedan gick det alltid på något sätt att släpa fram stockarne och nu, om icke förr, kunde hvar och en förstå att skogens suckan var dess dödsrossling !

Men förrän de flyttbara cirkelsågarnes uppkomst fanns det väldiga arealer med mogen präktig skog, som ruttnade ned till ingen nytta på grund af att lokalen der den växte var för oländig att med dragare och körredskap komma fram uti och dessutom var den så långt aflägsen att det lönade sig ej

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8478:34

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåala, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

att transportera något derifrån sålänge skog fanns på närma-
re håll. För att dock i någon mån kunna tillgodogöra sig skog-
en å sådana lokaler fann man på att fortfara med den ursprung-
liga sågmetoden som fanns före vattensågarnes uppkomst, näm-
ligen sågning för hand. Detta tillgick så att två grova stoc-
kar af cirka 7 fots längd förenades med en tränagel nära den
öfra ändan och när sedan de nedra ändarne sträcktes från hvar-
andra bildade stommen precis ett upp och nervändt latinskt
Y med uteslutning af stjerten. Tvenne sådana ställningar sat-
tes upp snedt mot tvenne stadiga växande träd som växte på
5 a 6 alnars afstånd från hvarandra. Ungefär 4 alnar utanför
dessa sattes lodrätt upp ett par andra Y och emellan dessas
öfra ändar lades en grof flathuggen stock. Markytan der denna
uppställning skedde borde vara jemn så att öfverstockarne
bildade ett horisontalt läge. Medelst ett par på sned ställ-
da " följare ", en mot hvarje bock rullades nu stockar upp
på bädden, vanligen 6 st. i sänder, med ett kritat snöre som
sträcktes från ända till ända på stockarne linierades nu hur

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

8478:35.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

många plankor och bräder som kunde utvinnas af hvarje stock, och derpå började sågningen, hvarvid den ene sågaren stod med fötterna uppe på stocken och höllⁱ ett handtag som satt vinkelrätt mot bredsida af det från ofvan till nedan afsmalande sågbladet. Den andre sågaren gick nere på marken och höll i ett handtag som medelst en träkil kunde tagas loss och sättas fast om nedra ändan af sågbladet. Genom^{att} nu ömsesidigt hjälpas åt att skjuta sågbladet upp och ner samt inlägga all sin kraft häri arbetade sågen sig fram efter den ofvanpå stocken slagna kritlinien. Och tusentals stockar har på detta sätt blivit förvandlade till plank och bräder. Var terrängen alltför svår att komma fram uti med dragare och vagn fick produkten bäras på axeln fram till närmaste körväg. Detta sågningssätt var ett arbete som kunde pressa lättjan ur kroppen, var så säker på det, jag har försökt det, och kan tala af erfarenhet.

Stafhuggning.

se n.s.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 8478:36.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av: _____
Uppteckningsår: _____ Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Stafhuggning.

Ett annat slags arbete som förekom öfverallt i de många och stora Bokskogar som funnos öfverallt inom alla socknar i Blekinge till fram på 1870 talet var stafhuggning, eller som det på allmogespråket kallades: "Hugga klapphult". Förklaringen till detta uttryck var, att vid huggningen af de tunna utklyfade staven uppkom ett klapprande ljud som hördes långväg. Och allldenstund en bokskog både då och nu af folket kallas helt enkelt hult, och således det klapprande ljudet aldrig hördes utan från hulten föll det sig lättast att slå ihop lokalens och yrkets namn, så att det hela blef som sagt: "Klapphult". Af Ek som både i Mellan och skogsbygden fanns godt om, både enstaka växande och ofta förekom gruppvis höggs liksom staf, både 32 tum långa som sändes till Norge och användes till trantunnor af hvalfångarne. Ett annat slags Ekstav 22 tum lång användes i nästan hvarje hem till bränvinsankare. Men alla som hade bränneri använde vid levererandet af varan

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8478:37

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

stora kärl som kallades " leglar " och staven till dessa var också af Ek, 3 alnar lång 3 tum tjock och från 4 till 7 tums bredd. Men det förberedande arbetet med staven till alla kärl af Ek, uttalades med sitt rätta namn: " Hugga stav ".

Stavhuggningen var efter dåtidens dåliga arbetspriser jämförelsevis lönande och före 1870 talet, då köplusten för denna vara började afstanna, gaf Blekinges Bokskogar sysselsättning åt flera hundra stafhuggare! För närvarande finnes kanske någon gammal gubbe som tillfälligtvis hugger något tusen. För öfrigt är yrket utdödt. Det var ett jämförelsevis snyggt och renligt grofarbete, och icke så strängt som de öfriga grova yrkena.

Bjelkhuggning.

Till husbyggnader, till fartyg och pråmar, till last - bryggor och brobyggnader, kort sagt, till allt möjligt behöfdes bjelkar och från Mårtensmessa (10 November) till Froedan (25 Mars) voro bjelkhuggare i arbete i alla skogar. De vackraste, största och kärnfullaste bjelkarne gingo till varfven

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

8478:38

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av: _____
Uppteckningsår: _____ Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

eller till brobyggnader. Fram på 1870 talet byggdes broarne till våra jernvägar af trä. Och der de mindre byvägarne passerar öfver ett vattendrag, kan man än i dag få se broar byggda af trä. Dessutom gingo stora mängder bjelkar öfver till utlandet hvarje sommar. Det var ett intensivt arbete som pågick i våra barrskogar hvarje vinter. I mycket oländig terräng kan det ännu förekomma att bjelkar huggas för hand, men så oetydligt att man med fullt skäl kan säga: Att det är ett utdöende yrke.

Läktes - huggning.

Återväxten på Svedjelanden gick i regel i hastigt tempo, såvida jordmånen icke var alltför mager, och omgafs svedjan af växande barrskog, bestod återväxten af samma träslag. Der plantorna spirade upp tätt blev ungsbogen lång och smal. ("Rankig" på bygdemålet), sådan lämpade sig utmärkt till läkt som förr var mycket efterfrågad och isynnerhet användes till alla tak som täcktes med halm, rörvass, eller de dåförtiden van-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8478:39.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av: _____
Uppteckningsår: _____ Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

-liga enkupiga teglen. I regel högg man två slag Det ena slaget togs något tunnare, och höll 10 alnar i längd. Den andra höggs 12 alnar långa och voro två tum tjocka samt användes vid byggnadsställningar, till stegar m.mera. Huggningen af läkten, hade sina särskilda finesser och handgrepp som fordrade långvarig öfning att tillegna sig. Man fällde trädet medelst ett par skarpa sidohugg å motsatta sidor så att när trädet föll borde det bli hängande fast vid stubben, derpå gick den som högg, baklänges och kvistade icke fortare än sidohuggningen framskred. Man tog några hugg på på högra och några på vänstra sidan af trädet så att läktan var färdig så långt man gick fram. När hela längden huggets, skalade man öfra kanten medan trädet hängde fast vid stubben! Derpå löshuggde man roten, tog ett tag i toppen som ännu satt fast samt svängde rundt så att den andra kanten kom upp, hvarpå äfven denna skalades, först nu höggs med ett par motsatta hugg toppen loss och så var den läktan färdig. En vand huggare kunde hugga två tolfter per dag och hade i arbetslön 4 daler per tolft = 67 öre (Bed någon om att göra detta nu).Yrket är nu utdödt.

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR.

M. 8478:40.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnanåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

De få läkt som nu finnas i handeln äro sågade. Gamle köpman Åberg i Karlshamn sände varje sommar flera skutlastar med läkt öfver till Danmark.

Huggning af " Gärdselskie ".

Hvarje brukare af jord, Det måtte nu vara bonde eller torpare måste hålla stängsel om den odlade jorden och här - till åtgick en mängd slänor eller "skie" som det kallas på folkspråket. Till detta arbete behöfdes två man. Till skie tog man långa smala kvistfria furor och granar som höllo så där 6 a 7 tum diameter. I regel togs längderna 7 alnar, efter afhuggningen höggs först ett kraftigt hugg i toppändan af stocken, mitt i kärnan så att denna sprack. Sen gällde det för kamraten att hugga sin yxa i den uppkomna springan på sidan af stocken så nära ändan att den förstes yxa blev loss, sen flyttades huggen ömsevis allt längre mot storändan, doch så att den ene huggaren gick rätt fram och den andre baklänges.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R.

M. 8478:41

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

så att man högg mot varandra, när stocken delats i två stycken vändes dessa på sidan och delades på nytt mitt itu. Det skulle vara mycket god klov och dito vana att få tre skien i en halva. Emedan allt trä vid klyvning bör ha lika stor motståndskraft båda sidor, anners springer sprickan ut på den sida der minsta motståndet finnes. Sådant kunde i alla fall icke helt och hållet undvikas. Men de kortare skien lades ifrån de långa och användes icke till samma gärdesgård. härav följer att när gärdesgårdarne sattes upp, blev af de långa skien en särskild typ med mindre horisontal lutning på skien och dessutom fordrade de långa ett par stakar mera på varje längd. Derför kan man säga att två olika gärdseltyper uppkommet, men detta var nödvändigt såvida man ej ville kassera alla de korta skiena.

Till trögärdesgårdar hörde även Stakar och vidjor! Stakar höggos alltid då man högg Svedjeland men emedan det sällan blev tillräckligt av denna vara vid svedjelanden måste man hugga annorstädes, fanns Enar tillräckligt tog man i regel sådana. Men grova grangrenar voro fullt lika goda och varaktiga som enstakar. Stakarne höggos under sommaren mellan Vår

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR.

M. 8478:49.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

och Höstbruket så att de voro torra att användas våren derpå då gärdesgårdarna borde repareras så att de kunde göra tjänst under den tid grödan växte. Vidjorna höggos ej förr än de skulle användas emedan de blevo sköra och brusto vid vridningen om de voro torra.

Men neråt Listerlandet och i Skåne fanns det gott om gårdar som ej hade tillgång till att erhålla varken stakar eller vidjor på eget område utan måste köpa sådana från bönder i skogsbygden. Dessa sednare brukade då om vintern hugga några lass stakar och likaså några lass vidjekransar som när vintren kom med slädföre kördes ut och försålles till dem som voro i behov av sådan vara. En trafik som icke lär upphört ännu. Dessa vidjor togs vanligen av smidiga grangrenar som bakades vid eld så att de blevo mjuka och böjliga samt vredos till riktiga runda kransar som trädde öfver båda de parställda stakarne. De underliggande skien hindrade kransen från att falla ända ner till marken, och var kransen för stor till båda stakarne slog man ner en träbit emellan, så att

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8478:43.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

stakarne stodo fast och säkert.

Tillverkning af Skoffor och Räfsor.

De bönder som hade god tillgång på aspträäd kunde ofta förtjena några kronor på detta för den tiden värdelösa träds-
slag genom att antingen sälja några aspar till någon skoffe-
makare, eller låta en sådan hugga ett par lass skoffor mot
betalning samt sjelv afyttra varan till någon köpman. Var
bonden fattig gjorde han det första, men var bonden ekonomisk
samt i besittning av en smula affärsförmåga sålde han sjelv
varan samt tog vinsten sjelv. Skoffor voro nämligen en efter-
sökt vara både i stad och på landsbygd härhemma förutom alla
de som skutskeppare köpte och förde över till Danmark. Det
fanns då många personer som året rundt icke gjorde annat än
förfärdiga skoffor. Landtbefolkningens enda utväg att kunna
underhålla sig voro jordbruket på torpen samt de många olika
arbeten i skogarne.

Rävsor, som ochså voro efterfrågade, emedan de måste

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

8478:44

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

finnas i hvarje hem förfärdigades af rätklyfd kvistfri al, derför att detta trädslag då det blivet torrt var mycket lätt och tillika ganska styft och starkt. Å den yttre klyfda ändan af skaftet och likaså på öfra sidan av Rävshuvudet brukade räfsemakaren med rödkrita rita åtskilliga slingor och krumlurer. Ett slags dekorationsteckning, hvori gamla räfsemakare uppövat sig till en förvånansvärd färdighet. Som de satte nypan försedd med en liten bit rödkrita till ena ändan på räfs-huvudet gick handen med jemna darningar längs huvudet till andra ändan utan uppehåll och så var slingan färdig alldeles automatiskt kunde man säga. Till pinnar i räfsan tog man heldst Hassel, anners björk, men hasselpinnarne voro starkast och varaktigast. Än i dag, ser man hos varje bonde med omtänka att på en hylla i huggboden några 4 a 5 tums långa hasselbitar ligga torra färdiga att vid behov klyvas sönder och förvandlas till räfsepinnar.

~~Skaft till Liar.~~

Skriv endast på denna sida!